СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 256. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 1 листопада, 1934. VOL. XLII. No. 256. Jersey City, N. J., Thursday, November 1, 1934. THREE CENTS.

УРЯД ДОВОДИТЬ ДО ТИМЧАСОВОЇ ЗГОДИ В СПОРІ „ЕЙ-ЕНД-ПІ"

ВАШИНГТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин добилася тимчасової угоди між страйкуючими помічниками великого ланцюха крамниць підприємства „Ґрейт Атлентик енд Пасифик Ті Ко." („Ей-енд-Пі").

Робітники зобовязалися вернутись до праці, а підприємство обіцяло приняти назад усіх, без огляду на юнійне членство. Робітники вступили зі свого домагання „закритої шапи", а підприємство зрезиґнувало зі своєї опозиції проти юнії.

Спірні справи мають бути вирішені пізніше розємними судами між підприємством та юніями, до котрих належать страйкуючі робітники. Страйкує тепер 2,200 робітників.

Міський уряд Клівленду робить заходи, щоби підприємство відкрило назад крамниці в місті, котрі воно закрило через непорозуміння з робітниками.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД РОЗДІЛЮЄ ДОПОМОГУ СТЕЙТАМ.

ВАШИНГТОН. — Федеральний уряд призначив для розділу між стейти на цілі допомоги в листопаді суму 135 міліонів 214 тисяч долярів.

Републиканці закидують урядови, що він тому розділює ці допомоги тепер, щоби виборці голосували за демократичну партію при наближаючихся осінніх виборах.

УРЯД НЕ ПУСКАЄ „ГОЛОДОВОГО МАРШУ".

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Поліція розігнала так званий „голодовий марш", себто демонстрацію безробітних, котрі вибралися сюди, щоб домагатися від уряду допомоги.

Нюйорський відділ походу, зложений з яких 200 осіб, поліція завернула від мосту на ріці Гудсон. Поліція не пустила теж другої ґрупи, що збиралася в Бофало й мала коло пятьсот осіб.

Подібні демонстрації виринули й по інших стейтах, але й там уряди теж звернулися проти них. До поважних заворушень на тлі такого „голодового маршу" прийшло в місті Денвер, в стейті Колорадо.

БОРОТЬБА МІЖ ДЕРЖАВОЮ Й ЦЕРКВОЮ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО. — Мексиканський президент Абелярдо Родріґес загрозив католицьким орґанізаціям поважними репресіями за протиурядову аґітацію. Президент посуджує в своїй публичній заяві все католицьке духовенство за аґітацію проти держави й революції та каже, що поступить проти аґітаторів безпощадно.

Того самого дня федеральний уряд Мексика сконфіскував дім пані Мартінес, котрий вона віддала на релігійні цілі; найвищий суд каже, що як тільки дім віддано під церковну контролю, він стає власністю держави.

Архиепископ Руїс, апостольський делеґат у Мексику, в розмові з представником новинкарського бюра „Асошіейтид Прес" заперечує обвинувачення мексиканського уряду, що буцімто католицька церква веде аґітацію проти Мексика або за інтервенцію американського уряду. Коли епископи говорять про оборону католицької церкви, каже він, то вони не мають на думці збройної оборони.

КАМПАНІЯ УРЯДУ ПРОТИ ЗЛОЧИНСТВ.

КРАВН ПОЙНТ (Індіяна). — В політичній боротьбі між републиканською й демократичною партією зприводу осінніх виборів поважну ролю грає справа боротьби проти бандитизму. Републиканці кажуть, що втеча відомого бандита Дилинґера з тюрми була облекшена політикою політичного добичництва, котру веде демократична партія.

Шериф повіту Гонтердон, в стейті Ню Джерзі, у котрім мають судити Бруна Ріхарда Гавптмана за викрадення й убиття дитини Линдберґа, вже склав лісту людей, з котрих мають вибрати присяжних суддів для осудження справи. Ліста має 350 імен.

ВЕЛИКЕ ЗАЦІКАВЛЕННЯ ОСІННІМИ ВИБОРАМИ.

ВАШИНГТОН. — „Асошіейтид Прес" обчисляє, що до осінніх виборів зареєструвалося 47 міліонів 949 тисяч 928 виборців.

Є це щонайменше міліон більше від числа виборців у 1932 році, коли вибирано президента Злучених Держав. Зацікавлення виборців урядники приписують великому зацікавленню населення політикою федерального уряду.

З ПОСТУПУ НАУКИ.

НЮ ЙОРК. — На конвенції Академії Фізичної Медицини, що відбувалася в готелі Пенсилвенія, прочитано реферат про роблення операції при помочі так званого електричного ножа. Оператор може таким ножем витяти велику частину кишки та злучити решту, не відкриваючи зовсім кишок. Референти оповідали про справжні чуда, доконані при помочі „електричного ножа". Небезпека комплікацій від операції сильно зменшена.

БОГДАН КРАВЦІВ.

КРІВАВИМ ЛИСТОМ КОТИТЬ ЛИСТОПАД

Крівавим листом котить листопад
І серце прагне знов далеких візій:
Щоби над нами знову пронеслись
Бої відважні і залізні...

Щоби дзвеніли списи і шаблі
І жах огню будив до дня оселі,
Щоби сходило сонце на землі
В вінку шрапнелів!

Щоб місто знов під чоботи полкам
Коври стелило і сукна шовкові,
Щоб в синім небі стрічка золота
Благословила нашій крові!

ЮРІЙ ЛИПА.

ЛЬВІВ

Могутен став він на земному лоні
І повен пихи, голову підніс:
На степ подільський, буковинський ліс
Зорять копця зіниці ясні й сонні;
Юр молитовно звів свої долоні,
В сильветах веж церковних біль завис,
Бо в місті пишному чужий, підступний кріс,
В столиці Льва забави вітрогонні.
Ви, що живі, і ви, луно століть,
О, Янова хрести, Личакова берізки,
Почуйте голос і страшний, і близький,
Так мовить Бог наш: „Знайте і мовчіть!
Збудую тут твердиню в вічнім гарті,
Як камінь гордощів, як камінь, що на варті!"

(Вид Львова).

З ДНІВ КРІВАВИХ ЗМАГАНЬ

1914—1934.

НА ПОЛІ БОЮ ПОГИБЛИМ ПРИЯТЕЛЯМ УСС.

Пишалася земля наша повними ланами, в бідного й багатого, стоколосої пшениці й доброго жита, як спалахнув світ стоворожістю до себе.

Рев ненависти понісся хвилями по безмежжях.

І стали проти себе народи, мов Титани.

Кров у жилах заграла, закипіла, впилася жадобою крівавої боротьби.

А така ця кров палка і пяна вже була, що сонцю на небі хвалу і велич заступала.

Заграли пісню безпощадну кріси і гармати.
Крилаті машини заторкотіли.
Тоді—
молодими, буйними рядами, мов на крилах, пішли на те кріваве весілля і Ми,
бючке серце народу,
Українські Січові Стрільці!

На наших землях по полях червона калина достигала.

І серед завії снігової у Карпатах,
і в пізну осінь на степах Поділля,
Ми,
з піснею, як весна, йшли стальними рядами посеред струмів крови, посеред зойків брата і врага.

І під чужими прапорами билися ми за Україну,
поти,
поки
над нашими головами голосним шумом не замаяли наші прапори—

САМОСТІЙНОЇ!

* * *

Ворожі сили звалили наші прапори,
Та сурмач сурми не кинув!
Грозна червоної калини напиваються сонцем наших безупинних і чистих горінь.
І стигнуть грозна ті!...

Михайло Островерха, бувший УСС.

ЛИСТОПАД — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

Кождий Українець обовязаний у цьому місяці зложити дрібну жертву на допомогу інвалідам війни за українську державу. Ні один український інвалід не дістає державної ренти! Для нашої будучности не є байдуже, чи громадянство сплатить інвалідам затягнений довг, чи покине їх безпомічних власному стражданню. Народ, що мріє про самостійність, мусить думати про борців за неї!

М. Костишин.

СТРІЛЕЦЬКИЙ ДУХ.

Шепчуть лози, місяць сходить,
Ніжно стелить срібні лучі,
Мов в обійми пригортає
І могилу біля кручі,
Що осокою покрита,
Мов в утомі засипляє,
А високий хрест берези
Стоїть мовчки, поглядає
На широку Україну,
На руїнницьку заграву,
Мов здвигає раменами,
Стереже лицарську славу...
Світить місяць і тужливо
Хилить голову за хмари,
Вітер шепче тиху пісню,
Ґуторять нічні примари.

Поміж ними дух стрілецький
Мов з розпуки клич підносить:
„До борні! Хто лиш в неволі,
Хай рабське ярмо не носить!

„Поки кров жива кружляє
І здорово серце беться,
В бій за волю, кращу долю,
Хай неволя не сміється!"

— — — — — — — — —

Знов замовкло, стало тихо,
Тільки місяць підсуваєсь,
А високий хрест берези
До могили прихиляєсь.

ПОЛЬЩА РАТУЄ МОСКВОФІЛІВ

ЛЬВІВ. — Дня 18 жовтня мала відбутися ліцитація 1,200 морґів поля Білка-Костенів, що є власністю „Народного Дому", відобраного за польської влади Українцям, а переданого москвофілам за їхнє льояльне відношення до Польщі. Наставлений польською владою москвофіл, комісар Бачинський, вів таку скандальну господарку, що зруйнував цілковито народнє майно, яке вартувало грубі міліони. Вже кількома наворотами мала відбутися ліцитація цього майна, але польський уряд завжди ратував москвофілів. Українські установи і політичні провікники старалися судовою дорогою дістати те майно назад у свої руки, але даремно. Тепер „Народний Дім" опинився над цілковитою руїною і його самого теж виставлено на ліцитацію, на день 9 листопада. Та виявилося, що Бачинський випросив у Варшаві конверзію довгів і ліцитацію покищо припинено.

ЖИДИ ХОЧУТЬ СТАТИ РІЛЬНИКАМИ.

ЛЬВІВ. — Жидівський публіцист, Якуб Лєщинський, видав книжку про положення Жидів. Одинокий ратунок Жидів добачує автор у тім, щоб Жиди поселилися на рілі й стали рільниками. Інакше, каже він, Жиди не вдержаться на світі. Поселення не має обмежитися до Палестини. Жиди мають поселюватися на рілі і в тих краях, де вони тепер жиють і де думають залишатися. Господарська кріза світа і розвал капіталістичного ладу відбилися сильно на Жидах, які були надто звязані зі світовою господарською орґанізацією і брали головну участь у міжнародніх фінансових та господарських звязках. Те все тепер захиталось і положення Жидів стало критичним. З господарським упадком Жидів зменшилися теж політичні жидівські впливи. Зростаюча свідомість ріжних національностей, що їх коштом Жиди здебільша жили, не дає їм змоги вдержати своїх позицій на довшу мету. Тому Жиди примінюються до нового положення і стараються хоча частину свого населення поселити на рілі.

До цього додає „Новий Час" таке: „У нас, на наших землях, і так є перенаселення і відчувається голод на землю. Та за гроші і землю в нас можна набути. А Жиди мають гроші. Тому і з того боку грозить нам деяка небезпека".

МИТР. ШЕПТИЦЬКИЙ ЗАСКАРЖИВ ЧЕСЬКУ КНЯЖНУ.

ЛЬВІВ. — Перед апеляційним судом у Львові відбулася сензаційна розправа. Як позовник виступив митр. ґраф Шептицький, що заскаржив чеську княжну Марію Христину Шенборн за зворот $25,000. Суму ту виплатив повновласник митрополита, о. пралат Тит Войнаровський, повновласникови княжни титулом зачету на купно Богородчан. Тимчасом княжна зачала переговори з І. Дропйовським, що одержав право первокупу. В першій інстанції митрополит програв, а апеляційний суд застеріг собі рішення на письмі.

БОРОТЬБА МІЖ СТАРИМИ І МОЛОДИМИ.

ЛЬВІВ. — З ріжних міст Польщі доносять, що з початком шкільного року прийшло у високих школах до терть між молодю і шкільними властями, як представниками „старих". У львівській політехніці в хвилі, коли мали співати польський національний гимн, вшехпольська молодь зачала співати „Гимн млодих". У Познані академічні корпорації відмовилися від участи в інавґурації академічного року.

ПОЛЬЩА ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІЙНИ.

ВАРШАВА (Польща). — Видано президіяльний розпорядок, яким назначено, що обовязок військової служби треває від 17 до 60 року життя. Влада може покликати горожан і в часі спокою до військових вправ. Хто відмовиться від цього, буде караний тримісячним арештом або гривною в сумі $500. В другім розпорядку говориться про обовязкове віддання державі на випадок війни всіх тих річей, що їх держава буде потребувати, як теж про державну контролю над промислом, хліборобством і т. п. Третій розпорядок говорить про шпіонажу. Під це підходять усякі інформації, що могли би бути використані ворогами проти польської держави. Загально побоюються, що та третя постанова буде вжита в мирних часах головно проти преси, яка не йде на руку урядови. Її каратимуть, що служить ворогам держави, нібито подаючи їм такі інформації, про які вони не повинні знати.

ЗАПИСАВ СВОЄ МАЙНО АКАДЕМІЇ.

ПАРИЖ. — Погиблий недавно французький міністер справ закордонних, Люї Барту, записав увесь свій маєток разом з дорогоцінною бібліотекою Французькій Академії Наук.

АВСТРІЯ КОНФЕРУЄ З НАЦІСТАМИ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Чехословаччина дуже заклопотана, бо виходить на яв, що австрійський уряд таки веде тайні переговори з представниками наців.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛИШ БОРИСЯ, НЕ МИРИСЯ!

Сьогорічне Листопадове Свято припадає в 20-літню річницю тої великої хвилі, коли в 1914 році в Галичині пішли до бою з Москвою — Українські Січові Стрільці.

Не було їх багато. І не заважили вони на тім, що Росія програвала в світовій війні. А всежтаки їх поява — це свого роду епохальна подія в нашій історії. Здається, що й досі ми ще належно не змогли оцінити ваги цієї події, бо ще ми заблизькі до неї, ще є багато між нами таких, що, пишучи про ці події, бачать малих людей і малі помилки і споминами про це, чи несподіваною завчасною критикою затемнюють дійсну велич. З другого боку, є може й перебільшений сентимент. Та все те згодом зникне, а залишиться в нашій історії одна велика й світла картина. Не те буде важне, який був один чи другий командант, бо й так ціла наша команда була тільки сотим чи тисячним колом у плоті австрійського командування. Важний є тільки політичний бік цеї справи. Важне те, що як тільки трапилася нагода боротися проти Москви, як гнобительки України, тисячі молоді зголосили відразу свою готовість боротись і гинути за українську справу. І важне те, що коли і сліду нема по тих сотках тисяч чи може міліонах українських жертв, що гинули по австрійських чи московських полках, то, в порівнанню з тим, невеликі жертви з боку Українських Січових Стрільців створили в нас геройську подію, дали нам нову пісню, нову літературу і дали початок до перевиховання цілої нації в дусі боєвім, зверненім до боротьби проти всіх наших ворогів за один наш національний ідеал. З того духа зродився теж і Перший Листопад 1918 року.

Перший Листопад заманіфестував, що ми як ціла нація готові до бою за державну незалежність. Перший Листопад зазначив, що ми не хочемо довше бути під чужою командою, хочби та команда давала нам можливість мати свої власні полки, як от Австрія давала можність сформувати ряди Українських Січових Стрільців. Перший Листопад був доповненням революції на Великій Україні. Бо з Першим Листопадом уже на всіх українських землях піднялась одна думка до одної соборної української держави.

Ота поява Українських Січових Стрільців у 1914 році і їхня кількалітня боротьба, як і боротьба, звязана з Першим Листопадом, є ще виразником і того, що тільки боротьбою зможемо добитися здійснення нашого ідеалу, що така боротьба активізує нашу справу на міжнародньому ґрунті, обєднує націю і підносить її духа. Тому найбільше наше тепер завдання, це піддержання в народі надалі отого боєвого духа, бо тільки тоді буде певність що

Схилена калина не впаде вже на путь,
Дасть Бог, стрілецькі внуки калину піднімуть.

Д-р Остап Грицай.

МИ НЕ КИНЕМО БОРОТИСЬ ЗА ВОЛЮ!

Слово в XVI-ті роковини Листопадового Подвигу (1. XI. 1918.—1. XI. 1934).

**Ми не кинем боротись за волю:
Наші браття упали в борні,
Їхня кров ще гаряча на ранах,
Їхні рани горять ще в огні.**

**Ми не зложимо зброї своєї...
Дужі в нас і бажання і гнів,
Ми здобудемо землю і волю,
І загоїмо рани віків.**

О. Олесь.

З Роковинами Листопада, **зі Святом обновленої державности Соборної України,** будьте благословенні Тіни Героїв усежертвенних, возсіяй променистим видом, Ґеніє Української Землі, імій серце вгору, Україно, Нене Пресвята!

Цеж велике свято Твоїх борців і пресвітлий празник Твоєї воскреслої Волі! Від віків ось, від довгих-предовгих століть, намагалися Твої відвічні вороги, Україно, руйнувати Твою горду, вікопомними подвигами добуту й закріплену державність і відбирати Тобі Твою чудову, сонцем і шовками степів, блакитом небес і подихом батька Дніпра викохану волю, і ховати Тебе, спутану й обезсилену, в могили глибокі.

І глумились ті смертельні вороги з Тебе і присудили вони в лютости своїй:

„Не було і нема, і не може бути України ніякої!"

О, Ти пригадай лишень, Нене Пресвята, хіба не так було воно ще з наступами Половців і з віками Татарщини, з наїздами польських Ляхо-Татарів та пекольних байстрюків, Москалів проклятих?

Та от ми, Твої сини, Твої діти, ми не кинули Тебе, ограблену і спутану, в самотнім степу під крик гайворoння, трикратною смертю в горю важкім помірати!

Ні, ніколи не кинули ми боротися за Твою волю, Україно, і не кинемо боротися за неї, як довго в путах Ти, і як довго Тіни Героїв Твоїх преславних накликують до нас:

Борітеся!

Не гнийте в неволі!

Коли ось дикі Половці наступили на Тебе, Ти небом і зорями Пречиста, то хіба не двигнувся на них Твій лицар вірний, **Святославич Ігор,** щоб ту дич поганську ген у найдальші степи відогнати, і аж з Дону синього шоломом води зачерти? І не іржалиж тоді за Сулою коні, не йшла слава на київські гори, не трубіли труби в Новгороді і не ждали хіба в Путилові прапори? А Куряни Буй-Тура-Всеволода — хіба не непереможні войовники оце, вони, трубами сповиті, під шоломами пещені і кінцем копія годовані? А коли Татари напирають на Київ — який же лев хоробрости, який велит смілівости Твій оборонець **Дмитро воевода!** Навіть жорстокий татарський хан голову перед його мужністю клонить, до себе запрошає, з почестями, мов володаря, на своїм дворі приймає... Так, Україно, ніколи ми за волю Твою боротись не кинули, і ніколи, як довгі століття Твойого минулого, не бракло Тобі тих, що всеціло й цілковито вміли присвячувати боротьбі за Твою землю і за престол Твоєї держави!

Шлях століть української історії обтиканий густо смолоскипами бунту, видвигуваними в обороні Рідного Краю незабутніми ворохобниками й ватажками народу.

Могла впасти знеможена київська держава під ударами татарської насили й перейти під владу Литви, але хіба вгасає тут у неї свідомість давньої могутньости й слави, хіба вгасає тут вогонь визвольного бунту? От старий лицар **Свитригайло** ворушить ураз з українськими князями водно спокоєм литовсько-ляцької держави, і водно Любартовий дзвін голосить по тих, що за Тебе, Україно, клали свої голови на катівські ешафоти. І рано, дуже рано, ген у степу, на диких полях, за порогами Дніпра, між небом і землею, у джунґлях волі і свободи, творять собі ґрізне і непримирне, недоступне й нездобуте заборoло незалежности й незайманности ті **запорозькі лицарі,** ті боєвики рідної землі й Господнього, хрещеного світа, у яких Січ, Ти, Великостраснице, могла схоронитись за кожен раз, коли варварські бісурмани витоптували копитами своїх коней твої маленькі діти й забирали в ясир трохи не ввесь Твій нарід. Бо хіба і зможе коли ввесь християнський світ забути геройський подвиг Твойого гетьмана, **Петра Конашевича-Сагайдачного** тоді, як то він турецьку Кафу навіки зруйнував, тисячі тисяч християнського невільника з тяжкої неволі визволяючи? Або великоділо Твойого славного ватажка, запорозького отамана **Сірка Ивана,** що з бісурманського Криму на радість і благо хрещеному мирови одну руїну створив? На Твойогож володаря могутнього, гетьмана **Хмельницького Богдана,** то вся Европа, ввесь культурний світ ніби на божого посланника дивились, що свойому народови нечуваними, чудесними перемогами волю й державу виборював, Твій престол, Владичице, з грузу століть видвигнув і між престолами Европи поставив, і Твоє імя, Україно, ще раз і на ввесь світ прославити здолав.

А Богданові однодумці й наслідники, спадкоємці Його заповітів і зброї, від Полтави аж ген **до Базару і Крутів?** От і чому таке велике свято в Тебе сьогодні, з **Роковинами Листопада,** Нене Пресвята!

Бо то Роковини покищо останнього з тих подвигів Твоїх Героїв, що Тебе, спутану й обезсилену віками, двигнули знову на світлий престол Твоєї незалежности і закликали Тебе, обновленим заповітом Богдана, жити державнотворчим життям іще раз.

В городі Льва, на землях Романа й Данила.

Ні — не кинули ми боротися за них!

Колисьто ляцький круль Казимір, обєднавшись грабіжницькою спілкою з мадярським наїзником, вирішив у хитрих договорах загарбати **галицьку волость,** ухопити в ляцько-мадярські лабети **прегарний Галич** та погалапасувати на його плодючих землях. І стався злочин, благословлений тоді навіть папськими руками: злодійський Лях добув при допомозі мадярського грабіжника **прекрасну галицьку землю України,** і держав її віками в темряві важкої неволі, сильний потугою розбишаки, що зрадою, грабіжем і насилою став володіти чужим добром. Правда — і тут дух визвольного бунту Твоїх подвижників, Україно, двигав в очайдушних повстаннях лави народу на лютих ляцьких наїзників, зчинивще на довго перед Хмельницьким ворохобню **ватажка Мухи,** що мужно й жертвенно повстав боронити галицьку землю перед ненаситною Ляхо-Татарвою. І боролись тут проти ляцьких наїзників і **львівські Братчики** мужними виступами в обороні скарбів рідної української культури. Але хижі лабети ляцьких грабіжників змогли всетаки продержати галицьку землю довгими віками, аж ген до епохи, коли то вона з кігтів Ляхів переходить під панування **австрійських імператорів.**

Довгими віками — віками неволі, яку ще й за останнє століття, століття володіння Австрії, намагались **ляцькі вельможі** відновлювати при допомозі **злочинних коварств** у передпокоях цісарських палат.

Та тут раптом — світова війна.

Збройний здвиг народів, що в потоках крови стали боротися за своє існування. А між ними і Твій нарід, цвіт Твойого народу, Україно, як месник зневаг століть, як Архангел рідної землі, як оборонець волі, держави і престола Батьківщини.

Після преважких змагань з московським наїзником ми в Ніч Листопада перебрали владу і на галицькій землі у свої руки, і не було вже українських займанщин під Москалем і Австро-Ляшнею, а стала одна, велика, вольна — Соборна Україна!

І так з роковинами Листопада, зі святом обновленої державности України, будьте благословенні, Тіни Героїв усежертвенних, возсіяй променистим видом, Ґеніє Української Землі, та імій серце вгору, Україно, Нене Пресвята!

Ми не кинули і не кинем ніколи боротися за Твою волю, Україно!

Хай лютує озвірілий Лях, загарбавши ще раз злочинною зрадою землю Данила, і хай намагається вигублювати нас тюрмами, тортурами й шибеницями. Хай шаліє нелюд Москаль, узявшись виголоджувати смертельним голодом увесь нарід української землі. **Наші месники зі святих катакомб революційного підпілля сотворять нову Ніч Листопада, ніч страшну, ніч кріваву, ніч всенародньої пімсти, і добудемо ми Тобі Волю, Україно, востаннє і навіки.**

До бою, до бою!

Ставаймо в ряди месників усі!

Мусій Степанчук.

НАШ ДОРОГОВКАЗ — ЛИСТОПАДОВІ ДНІ.

**О, ні... Ви не умрете у споминах ніколи,
Блискучі наші хвилі, свобідні і вільні!
Хоч іще сірі мряки вкривають наше поле,
Хоч іще ворожа зброя нам спини наші коле,
Ви вернетесь ще: ЯСНІ ЛИСТОПАДОВІ ДНІ!**

**О, ні... Не затре ворог стежок слідів крівавих
Від Кавказу степами по Припять й поза Сян!
Він не заглушить бодрих пісень побіди й відваги,
Не знищить тисяч отих хрестів, де лягли в славі
Борці, що йшли хоробро в воєнний вир і тан...**

**Сліди Героїв крови безсмертні, незатерті,
Рік-річно багряніють до сонця на траві;
Живий наш дух козацький не може марно вмерти,
Безслідно не пропадуть геройські чини й жертви,
Вони щораз дорожчі, як образи святі.**

**Бо кождий шлях стрілецький нам зеркалом сіяє:
Ми бачимо в нім образ вчорашній ще, живий,
Ми бачимо те військо, як сміло поступає,
Ми чуємо, як сурма підземна й досі грає:
„Гей! Браття! Не скінчений ще бій наш пресвятий!"**

**А всюди, де могила і хрест Стрільця видніє:
Долинами, горбками, по полях і лісах,
Там син і внук стрілецький росте, у силах спіє,
Про дні блискучі знову, про долю й волю мріє;
Їх в нас є міліони по селах і містах.**

**Історія в нас світла, дороговказ правдивий,
Стрільців грімка команда: „На Київ і на Львів!"
Однаковий нам ворог: чи Лях, Москаль зрадливий,
Румун, чи Чех „культурний" прехитрий, улесливий;
В угодах й мирах з ними з них кождий нас звів.**

**Братерство і мир в нас буде, як здіймемо меч власний
І долю власну возьмем ми в руки лиш свої;
Як у стіп наших ляже ворог лютий напасний,
Як знову нам засвітить ЛИСТОПАД світлий-ясний
І стяг наш синьо-жовтий замає на горі.**

**О, ні... Ви не умрете у споминах ніколи,
Блискучі наші хвилі свобідні і вільні!
Хоч іще сірі мряки вкривають наше поле,
Хоч ще ворожа зброя нам спини наші коле,
Ви вернетесь ще в славі, ЛИСТОПАДОВІ ДНІ!**

Т. Ф.

СПОМИНИ З ЛИСТОПАДОВИХ ДНІВ

Дня 22-го листопада в годині 3-тій в ночі наша армія відступила зі Львова. Ще в 2-гій годині в ночі я говорив зі заступником команданта відділу військ поліції, що я перемучений й піду на вул. Ягайлонську та може троха пересплюся, бо тут в касарні ніяк не годен заснути. Комендант відповів: покищо нема нічого такого небезпечного. Вразі якоїсь трівоги я вас зараз повідомлю.

Година 7-ма рано. Сторож дому стукає до дверей моєї кімнати й переляканим голосом кличе: Вставайте! Вставайте!

Я спав зібраний на канапі й зараз зірвався. Взяв револьвер у руку й іду відчиняти двері.

Сторож дому говорить мені, що українського війська вже у Львові нема, а самі Поляки. А коло брами дому дзвонять якісь два поліцаї, що хотять прийти на ревізію до мешкання пана, що в нього ви жиєте. Вони знають, що він Німець, служив при поліції та був прихильний до Українців. Його дома нема, бо виїхав до Щирця, але на його місце вас Ляхи зловлять до неволі й хто знає, що з вами зроблять. А тут я не маю, де вас сховати. Я відповів сторожеви, щоби він здержався яких дві мінути з відчиненням брами, аж я розберусь і положусь на ліжко спати. Я ще не встиг лягти на ліжко, а тут вже гуркотять до дверей і кажуть: „Отвуж джві, гайдамако!"

Я встав й відчинив двері. Бачу перед собою своїх двох колишніх „товаришів", що разом служили 4 роки при однім відділі австрійської армії і в одній кімнаті спали.

„Товариші" відразу накинулись на мене польською лайкою. Говорили так, якби мене ніколи в життю не бачили. Один з них каже мені збиратися й мене пильнує, а другий бушує по кімнаті за зброєю. Знайшли дві шаблі й два револьвери і питаються мене, скільки я убив Поляків. Я відповідаю: Я стільки вбив Поляків, що ви вбили Українців! Вони показали на револьвер і сказали, що застрілять мене, як гайдамаку, що й ніхто про мене не буде знати.

У ляцькій неволі.

Десь коло години 7.30 рано припровадили мене до польської команди в школі Міцкевича. Там було повно наших. Всі без відзнак. Тут панує ціле безголовя. Телефони, крики, біганина. Багато Поляків пяних. Це мені дало багато до думання.

Я підійшов до вартового й попросив його польською мовою, щоби мені дав сірника закурити папіроску. Вартовий питається мене, звідки я походжу. Я відповідаю вартовому, що я походжу з Босні, з міста Сараєва. Але вартовий хитро заставив мене говорити по сербськи.

Балачка тягнулась яких 5 мінут і я спитався вартового, чи тут де не можна дістати випити доброї горівки? Так, відповідає вартовий, але треба грошей. Я витягнув 10 корон і дав їх незамітно вартовому. За кілька хвилин уже є горівка. Я моргнув до вартового, щоби він собі потягнув. Він пішов десь у сінний кут і за хвилину вертається. Я міряю його сліпаки, а вони вже глядять на небо. За якої пів години обидва вартові добре підпили собі.

Як вартові собі попивали, я собі укладав плян утечі.

За яких дві години я втік з неволі.

Виходжу на вулицю Льва Сапіги. Всюди ріжні патрулі: студенти, цивільні, залізничники, леґіони, навіть жінки. Я знов підходжу до військової сторожі і прошу польською мовою, щоб мені дали сірника закурити папіроску. Між ними зараз вивязалася ріжна розмова. Оповідаю, що я вертася з італійського фронту і мене Мадяри на границі ограбили. Розмовляючи з патрулею, я зайшов аж до Виділу Краєвого і знов на вул. Ягайлонську, там, де мене зловили.

Приходжу до хати сторожа, а вони обидвоє заплакані. Питаюся їх, чого плачуть? Відповідають обидвоє, що плачуть за українською армією.

Зачав я їх потішати: так зле все не все буде. Ви, господине, приготовте мені щось їсти, а ви, господарю, йдіть десь до якогось ляцького склепу й купіть мені ляцького когутика і біло-червону стяжку.

Сторож подивився на мене й питається: А вам нащо того?

Йдіть і купіть, а потім я вам скажу.

Заки сторож вернувся, я вже поснідав і перебрався зовсім у нове військове убрання. На шапку причепив „когутика", а на груди стяжку. Чіпляю до одного боку шаблю, до другого — револьвер.

Десь коло години 12-тої прощаюся з моїми знайомими і виходжу на вулицю.

На вулиці великий рух військ. Польське населення все повиходило на вулиці Львова.

Приходжу на вулицю Кароля Людвіка. Коло „гавптвахи" (головної військової варти) чути стріли. Коло Віденської Каварні звиваються польські леґіони чи польське військо.

На Краківськім передмістю дуже добре чути машинові кріси. Приступаю до одних з людей, що радять раду. Чую: „Так, так, добже би било, жеби тих жидовскіх пархув трохен обчисьціць!"

Перейшов я Ринок, вулицю Руську. Стрічаю Українців, але їм тільки віддаю честь і показую знаками, що йду на схід.

Виходжу на вул. Куркову. Десь коло вул. св. Антонія йде польська патруля. Два студенти 8-мої кляси ґімназійної. Узброєні в кріси. З противної сторони хідника кивають до мене пальцем, щоби я до них перейшов. Я зараз здогадався, що вони хотять мене вилеґітимувати.

Я скоро переходжу на їх сторону хідника, витягаю револьвер та взиваю їх: В імєню права прошен сєн вилеґітимоваць! Я єстем сержант польскей жандармерії.

Студенти перелякались і виказались посвідками зі школи Собєського. Щасливий, що патруля мене не змусила леґітимуватися, я зараз попросив їх обидвох, щоби вони уділили мені асистенції до ліса Кайзервальду. Я йду, кажу їм, провірити, чи нема на Знесінню, чи де поблизько міста, „гайдамацької орди".

Патруля якось згодилася мене троха відпровадити вул. Курковою. Думаю я собі, що то буде з ними, як вони мене допровадять до Кайзервальду.

Одначе патруля мала завдання з польської команди, що не сміє свого району опустити. Я їх похвалив, що так виконують свої обовязки і при кінці вул. Куркової з ними попрощався. Незабаром я вже перейшов Львівські Шанці та пішов у напрямі села Сороки, де й заночував. Та я не спав, тільки боровся з думками, як то мені дістатись до моїх рідних сторін, до повіту Броди. На другий день я приготовлююся йти пішки аж до Бродів. Правда, я там нікого не знаю, бо ще в дитячих літ виїхав з родиною до Боснії, а родичі тепер уже в Америці, але за хвилю надходять інші думки й таки все мене тягне щось іти до моо рідного села.

За 4 дні я перейшов 9 краєвих миль і дістався до Бродів та зголосився до української команди міста.

КОЛИ?

Україно! Україно!
Коли я тебе побачу?
Коли діти твої будуть веселі,
Коли будуть без плачу?

Коли ми те наше поле
Пшеницею засієм?
Коли ми потанцюєм
Так, як це ми вмієм?

Коли той чорт-большевик
Упаде в могилу?
Коли Поляк, другий дітько,
Загубить свою силу?

Дмитро Горбайчук.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ

**Вони нам сотворили Перший Листопад.
Вони Львів з Києвом злучили.
Вони з України зняли кайдани.
Вони Вкраїну вільною проголосили.**

**Вони на жертвенник у борні за Неї
Все, що лише мали, зложили:
Молодість, силу, власне щастя
Й що лише в своїм життю цінили.**

**А в заміну взяли каліцтво,
Жебрачу торбу, скитальство в світі;
Вони за Вкраїну вмирали в бою
З усміхом на устах, як малі діти.**

**Вони останніх сил добували
І як льви завзято бились,
Хоч були голі, голодні й босі
Й рани Їх незавиті ятрились.**

**Й пошести всякі клали Їх трупом,
Тож удержатись в Них не було сили:
Тому Вкраїна є знову в кайданах,
А по Них остались в полі могили.**

**Та Вони створили нам Пірший Листопад,
Тому память про Них ми не затремо:
Бо Вони показали нам шлях до волі,
Й шляхом тим ми всі враз підемо.**

Анастасія Рибакова.

М. Вільшина.

В РОКОВИНИ ВИМАРШУ ПЕРШОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ СОТНІ В ПОЛЕ

(10. IX. 1914 — 10. XI. 1934).

В днях 8—11. вересня 1914 р. закінчився великий бій московсько-австрійських військ під Львовом, перемогою Москалів. Начальна команда австро-угорських військ, махнувши рукою на всі галицькі „твердині", мостові причілки й застави, зрозуміла, що одиноким заборолом проти заливу монархії московськими військами, залишилися одні тільки Карпати. Тут вона рішила зорганізувати опір і випадну базу для евентуальної офензиви.

Безпосередно за карпатським хребтом, у двох селах Закарпаття — Страбичеві й Ґоронді під Мукачевом, таборував Стрілецький Леґіон: поверх 2,000 молодих людей, без одностроїв, без одягів, без харчів і без гроша, але готових кожної хвилини хочби й голруч кинутися на відвічного ворога. Чар воєнної романтики, геройство нерівної боротьби за Святу Справу, оживлювали цей гурток молоді, що його не змогло заломити ані зневірити ніщо в світі. Навіть скрип шибениць по галицьких дорогах, навіть зойк катованих „зрадників", що їх гнали до Талерґофу мадярські поспаки. Тількиб їм зброю до рук, тількиб їм вилетіти у широке поле, а там уже побачимо...

Дня 3. вересня вимушено на Стрільцях присягу вірности австрійському цісареви й державі. На стрийських оболонях, у чотирокутнику готових до стрілу австро-угорських батальонів.

Дня 4. вересня заладовано заприсяжених на тягарові „цьори" й повезено на південь, за Карпати.

Вечором дня 5. вересня спиняється Стрілецький Леґіон у Мукачеві, а нічю тогож дня голодний, перемоклий і змарганий розкватировується в Горонді й Страбичеві.

Вже на другий день формується в сотні й курінi й хапається за вивчення воєнного мистецтва. Чотири дні приспішеного вишколу, протягом якого неодин стрілець не вспів іще зміритися до влучі й вистрілити з кріса, „вистарчило", щоб перша стрілецька сотня рушила в поле.

Це було дня 10. вересня 1914 року.

Честь першого боєвого кроку відродженої Української Армії припала Першій Сотні Першого Полку Українських Січових Стрільців, під проводом сотника Василя Дідушка.

„Вже у Львові — пише історик Української Армії, Крезуб — вибилася ця сотня в стрілецькій формації на її еліту, на зразок того, що має як під моральним так і військовим оглядам представляти Стрілецьке Військо. І справді, її перші вже боєві подвиги, що відкрили крівавий шлях стрілецької слави і грімко гукнули в світ воскресну пісню України, вповні оправдали її опінію. Тай чи могло бути інакше? Федь Черник, Андрій Мельник, Роман Купчинський, Осип Навроцький, Василь Кучабський, Дмитро Паліїв, Остап Коберський, Микола Опока, Михайло Гайворонський, Олександер Перфецький, Северин Яремкевич, Михайло Гаврилко, брати Меркуни, Михайло Чичкевич, Сух, Кость Мацюрак, Володимир Леонтович, всеж оце стрільці, підстаршини й старшини тодішньої сотні Дідушка"...

Що з того, що доля поставила на чолі вибраної сотні, що їй, першій у Стрілецтві, судився „огненний хрест"... здеклярованого пацифіста Василя Дідушка? Забули стрільці, не тямив і сам Василь Дідушок, що на пропамятному зїзді українського студентства в липні 1913 р. він ламав копії за... виборчу ординацію до галицького сойму, проти орґанізації військової підготовки серед української молоді.

„Траплялися парадокси в історії інших народів, могли трапитися і в нашій..." (Крезуб). До речі, наше тогочасне австрофільство, від самого початку до кінця, було теж парадоксом.

Зі Страбачева вийшли „дідушківці" так, як стояли: хто в останках цивільного одягу, хто в оливковому, стрілецькому однострою, хто так таки в шкаматтю, здертому на вправах, ще у Львові. По дорозі, в якомусь маґазині, переодяглися в старі гонведські однострої — темно-ґранатові кабати й сині штани з жовтими нашивками. Зброєю так і залишилися старозавітні „Верндлі" на один набій. Тільки найпроворніші щасливці вспіли засобитися в „Манлінхера", звичайно, виманченого, або купленого в якогось „пацифіста" з лінійної армії. Не тяглися за сотнею обози, не димилися кухні, не було навіть одної „торністри" з санітарним приладдям. Бо й пощо? Всі йшли, щоб... згинути за Україну, а героям непотрібно ані „трену", ані кухонь, а вже з повним призирством дивилися стрільці на санітарів — „лапайдухів"... Щойно тоді, коли геройська смерть забарилась, а голод почав стрільцям допікати, сотенний писар (М. Голубець) пішов, з крісом, до лінії, а його місце зайняв імпровізований, сотенний інтендант (в тій славній сотні усе було імпровізоване) Петро Дідушок, брат сотника. Він щойно зареквірував кілька сільських підвод, роздобув трохи харчів і купив кілька баранів для імпровізованої кухні.

Дідушкова сотня, відітхнувши в Вижніх Верецьких, перейшла до Гусного й відсіля почала полеву службу. Полеві сторожі (фельдвахи) й стежі поза, теж імпровізований фронт, у голоді й холоді, дуже скоро осточортіли стрільцям, що рвалися до бою, як спасення ждали свисту першої крісової кулі, грому першої полевої гармати.

Програна Австрією битва під Львовом отворила московським військам вільний шлях на захід і південь.

Вже в другій половині вересня 1914 р. зароїлося карпатське Підгіря від московських військ, а 24. тогож місяця кинулася московська армія здобувати ужгородський провал у Карпатах. 2. кубанська кінна дивізія, одна бриґада піхоти й кілька полків донських козаків мали сфорсувати провал, якого оборону доручено відділам 2-гої армії, 38. дивізії гонведів і одній бриґаді ополченців.

Три дні спинювали слабі й здеморалізовані австрійські війська розгін московських сил. Начальна австрійська команда, бачучи безвиглядність оборони від чола, рішилася на диверзію; для цього вжила одної кавалерійської сотні й двох чет першої стрілецької сотні, тоді, як дві другі чети залишилися на чолових позиціях.

Було це 27. вересня 1914 р. Перший крівавий бій і перша перемога Українського Стрілецтва на фронті Гусне—Верецьки стали дійсністю, а сьогодні є вже історичною подією. Дідушкова сотня, що 10. вересня 1914 р. рушила в поле, добула 27. вересня перший листок з величнього вінка Слави Відродженої Української Армії.

(„Новий Час").

Мусій Степанчук.

НА ПАТРУЛІ

Гуде вітер по долині,
Важко стогне дуб старий,
А під дубом в самотині,
У подертій жупанині
Лежить жовнір молодий.

Лежить вістун на патрулі,
Лежить мовчки, запер дух;
А десь глухо свищуть кулі...
Він карабін близько тулить,
Напруживши свій зір і слух.

І ніхто його не знає,
Хіба місяць-серпанок
Там зза хмари виглядає,
З Стрільцем німо розмовляє
І снує пряжу згадок.

Ввижається рідна хата:
Тепла страва на столі,
Батько, брат, сестра і мати,
Їх весела мова й жарти
І їх лиця дорогі.

Ось калина за городом,
Там дівчина його жде;
Виправляла з сонця сходом,
Виглядає коло броду,
Чи з війни вже не іде.

Як хочеться там злетіти
В цю осінню тиху ніч
І ті лиця любі взріти,
На дівчину поглядіти,
Впитись щастям з її віч!

Місяць світить... Жовнір мріє...
Наче сниться: от, от, от
Щастям серденько нагріє...
А з долини вітер віє:
„Ще не час на поворот!"

Це лиш думка, мрія мнима,
Згадка давня, пресвята;
Це лиш казка нездійснима
І надія приваблива,
Втіхи іскра золота.

Нараз гомін... Чути стріли...
Ворог злющий близько нас...
„Кріс на гостро! Скоро! Сміло!
Мент — ріщиться важне діло:
Виграв ворог, або наш?!"

Трах!... Тарах!... І кроком скорим
Вже патруля на горі.
Впав один з них з лютим болем,
Зойк прощальний пішов полем,
Кров бризнула на траві.

Загуділо ген під лісом:
„Слава! Наші взяли верх!
Пігнав ворог лютим бісом...
Хтож то впав під вражим списом?
Хто під дубом там умер?

Стихло... Віддиху хвилина...
Хто? — Вістун у бою ляг!
Місяць глянув на долину,
Дим розвіявсь у ліщину,
Далі мріє ліс й поля.

Тільки мовчки дух півночі
Листям вітром шелестить
Й Вістуна геройські очі
І личенько молодече
Там крилом благословить.

Ніхто з рідних там не знає,
Де Стрілець їх тепер спить...
Тільки місяць в небі сяє
І ту славу зберігає
Й колись світу сповістить.

Гуде вітер по долині,
Важко стогне дуб старий,
А під дубом в самотині,
Лежить жовнір молодий.

Лежить мовчки у могилі,
Полем дух його летить,
Летить, кличе до патрулі:
„Гей! Готуйте кріси й кулі!
Час на ворога іти!"

НЕМОВНА МАТИ.

(Присвячую Листопадовому Святу в Провіденс, Р. Ай.).

Ох, ти земле галицькая, немовная мати,
Чом припала так до серця тим Ляхам пузатим?
Чом припала їм до серця, кормиш їх собою,
А ми бідні твої діти в голоді з журбою?
Ми журимось і бідуєм, а Ляхи ликують;
Ми працюєм, щоб до купки, а вони руйнують.
Ми бажаєм волі-правди, братерства й любови,
А ті Ляхи кровопийці беруть нас під ноги.
Ох, ти земле, коб ти знала, яке тут нам горе...
Скільки тюрем, калік, сиріт, крови повне море.
Де не глянеш, так ті зайди по тобі гуляють,
Україну й віру нашу з болотом рівняють.
Де не глянеш, так ті зайти нас всіх обдирають,
Молодий цвіт, діток наших, із шкіл виганяють.
Церкви наші замінено на польські косцьоли,
Єзуїтів та брацішків, мов овець в оборі.
А жандармів, шпіцлів, гицлів, то вже й не зрахуєш!
Вдень, чи вночи, ти все від них „ти псякреф" почуєш.
Доми наші читальняні стоять мов гробниці,
Стережуть, щоб не йти тамки, жандарми і гицлі.
А хто часом провід веде для добра Вкраїни,
Ох, тод то йому горе, тай ще в тюрмі гине.
Ох, ти земле, рідна мамо, коб ти це відчула,
Тоді би ти отих зайдів мов звір проковтнула,
Та ще й своїх запроданців до них притулила,
Тодіб знали, як ми тяжко через них біддили.
Зжалься, земле, наша рідна, немовная мати,
Не дай же нам в своїй хаті марно загибати!

Петро Найда.

ЛИСТОПАДОВИЙ СПОМИН.

Листопад, листопад — це народнє свято,
Як стяг український у Львові піднято,
Кайдани упали з нашого народу,
Пісонька розлилась про волю, свободу,
З втіхи сліз багато в очах закрутилось,
Про чудо, про волю нікому не снилось,
Що в день листопада воля завитає
І сонечком ясним для всіх засіяє.

Утіха не довго на серцях жевріла:
Гукнули мушкети, пушка заревіла,
Ударили в дзвони, звістили трівогу
Що ворог завзято скріпляє облогу.
Вже кров червоніє, пливе без пощади,
В боях падуть трупи, тріщать барикади,
Плач стогін, убивства, де ворог лютує,
Тиранством край рідний без серця руйнує.

Знов клята неволя хихоче глумливо,
Кайдани ворожі брязкочуть жахливо,
В знущаннях данини здирають, дотого
Звірства, що не були за Ївана Грізного.
По тюрмах народ наш смертельно катують,
Стрільецькі могили в лютости руйнують.
А Москва червона свою ролю грає:
Стенки, тюрми, голод, в Сибір засилає.

Листопад! Листопад! Гей спільно за труди!
Роздори покиньте! Силу кріпіть всюди.
Бо шлях перед нами терням устелився,
Кровю і сльозами довкруги облився.
Не жахайсь, народе! Кріпи духа свого,
Не дай закувати серденька живого!
Ти нарід великий, здвигни свою силу,
Не дай закопатись живцем у могилу.
Вір в сильну побіду. Час прийде догідний:
Волі сонце зійде, ти станеш свобідний.
Хоч багато труду треба ще покласти,
Та в трудах дібешся свобідної власти.
Тоді піт обітреш твердими руками,
Прапор поцілуєш вольними устами.

М. Костишин.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 11 жовтня ц. р. помер **Ілля Чечіль,** член товариства Запорозька Січ, від. 234. У. Н. Союза в Елизабет, Н. Дж. Помер нагло, на удар серця при роботі на своїй фармі в Скілмен, Н. Дж. До У. Н. Союза належав повних 18 років.

Покійний походив зі села Псари, пов. Рогатин, Західня Україна. Оставив вдову і сина, котрий перебуває в краю. Похорон відбувся дня 15 жовтня з дому жалоби, 131 Савт Парк ул., при великім здвизі народа, членів товариства, знакомих і родини. Похорон відправив о. сов. Й. Чаплинський і виголосив прощальне слово.

Вічна йому память.

К. Пілат, секр..

ПОВІДОМЛЕННЯ

Подаю до відома всіх приятелів і покупців, що **ПЕКАРНЯ ТАДЕУША СЛІВЕРСЬКОГО перепроваджена зпід ч. 423 E. 15. ул. зі своїм інтересом до:**

CORONA, LONG ISLAND, під ч. 106-09 NORTHERN BOULEVARD.

Tel.: HAVEMEYER 9-6780.

253-6 **Прошу його попертя.**

НОВИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ РЕПЕРТУАР

ЧУДО СВ. НИКОЛАЯ, написав В. Левицький. Драматична картина на три дії, після апокрифів. Для старших. 12 осіб — 20 ц.

МАТИ, драма з народнього життя на 4 дії, І. Я. Луцика. 11 осіб. — 35 ц.

З ТАМТОГО СВІТА, комедія в трох діях. В. Мартиневича. 15 осіб — 45 ц.

ЗМІЇКА, В. Ришкова, комедія на 4 дії. 9 осіб — 50 ц.

МОТРЯ, нісценізація історичної повісти Б. Лепкого на 5 картин, осіб 21 — 35 ц.

КНЯГИНЯ КАПУЧІДЗЕ, фарс на 3 дії. А. Моллер. 10 осіб — 45 ц.

ВЕЧІР НА ХУТОРІ, або **Василь та Галя.** Песа на 1 дію. 4 осіб — 20 ц.

ШВЕЦЬ ЖЕРДКА, або **Барон на Літниську.** Комедія в 3-ох діях. 12 осіб — 45 ц.

ДЛЯ БЛИЖНІХ, драма на 4 дії, Я. Косовського, 13 осіб — 30 ц.

СОТНИКІВНА, песа в 5 діях, з історичної повісти Богдана Лепкого. „Сотниківна" перероблена для сцени Олексою Скалозубом, 15 осіб — 40 ц.

ЗРАДА, історична драма на 3 дії з часів гетьмана Мазепи, 8 осіб — 35 ц.

ВОЄННА ЗАВЕРУХА, трагікомедія на 4 дії зі співами, 6 осіб — 25 ц.

ДВА ДОМИКИ И ОДНА ФІРТКА, комедія в 1 дії, Л. Лотоцького, 8 осіб — 15 ц.

ЧОРТЕНЯ, комедія в 3 діях для аматорських гуртків, И. Ярославич, 6 жен. 5 муж. (Чортеня написане в цей спосіб, що можна його грати як хто хоче, в 1-ній або в 3-ох діях) — 30 ц.

МАРКО СПОТИКАЙЛО, комедія на 4 дії, написав П. Франко, 10 осіб — 35 ц.

ВЕРТЕП, песа на три дії, М. Підгірянка — 25 ц.

ЛЮБОВНІ ПРИГОДИ, комедія на 2 дії, Ост. Цюка, 5 осіб — 15 ц.

НОВІТНІ ЧОРТИ, комедія в чотирох діях, написав А. Данко. Осіб 16 — 35 ц.

Замовлення слати до:

"SVOBODA,"

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

„МОВНИЙ ПОРАДНИК"

для Редакторів, Видавців і Робітників пера.

Лист перший.

Високодостойний Пане Добродію!

Добре устійнення української літературної мови, **одніеї для цілого народу,** де б він не проживав, стало тепер пекучим завданням дня. Мова — найбільший скарб кожної нації, а тому мусимо й ми належно плекати й відповідно розвивати її. Це наш найперший і найбільший обов'язок і перед своїм народом, і перед історією. Два роки працює вже науково-популярний місячник „Рідна Мова", працює без жадної допомоги тих, що допомогти могли б і обов'язані, працює в надзвичайно тяжких матеріяльних умовинах, але не складає рук у скруті й надалі не складе. Не складе, бо міцно вірить, що нарешті бодай українські Письменники, Редактори, Видавці й взагалі Робітники пера, коли не широкий інтелігентний загал, зрозуміють високу ідейність завзятої праці „Рідної Мови", а зрозумівши, по-товариському щиро допоможуть їй. Допоможуть тим, що глибоко й докладно вияснять широким масам і конечну потребу плекати свою мову, й помітну ролю „Рідної Мови" в цій святій праці. Пора вже розбудити широкі інтелігентні наші кола від мовної байдужности й скерувати їх до творчої праці для створення глибокорозвиненої літературної мови.

Ідеї „Рідної Мови" потроху вже ширяться поміж нашим громадянством, але ширяться —як і всі нові ідеї—занадто поволі й ненормально. І тут потрібна щира й сердечна допомога наших Редакторів, Видавців і всіх Робітників пера: **допоможіть нам ближче стати до широких мас і заговорити просто до них.**

Щоб справу устійнення нашої літературної мови поставити на міцніший реальний ґрунт, редакція „Рідної Мови" постановила **видавати для українських Редакторів,** Видавців і Робітників пера щомісячний коротесенький „Мовний Порадник", а в нім звертати увагу на важніші поправки до сучасної літературної мови. Щоб не забирати кожному дорогого часу, вияснюємо мовні питання якнайкоротше; хто хоче довідатися про це докладніше, просимо звертатися до сторінок „Рідної Мови".

Сердечно просимо всіх цей **„Мовний Порадник"** передруковувати в своїх виданнях, і же тим допомогти поширити рідномовні гасла, а тим самим допомогти й процесу усталення нашої мови. Покладімо нарешті край хаосу в нашій літературній мові.

На дві форми звертаємо увагу в цім нашім першім листі.

1. **Щоб,** а не **щоби.** У літературній мові, як і в живій східньо-українській відома тільки форма **щоб,** а не **щоби;** навпаки, в мові західньоукраїнській панує архаїчне **щоби.** Російська форма **чтобы.** Кращі наші письменники писали й пишуть тільки **щоб,** ніколи **щоби.** Напр. Шевченко знає тільки **щоб:** Жде козаченька, **щоб** залоскотати. 1. Так ворожка поробила, **щоб** менше скучала. 1. Зроби, **щоб** додому не вернулась 38. **Щоб** брат брата не різали 403 і т. ін. (видання В. Доманицького 1910 р.). М. Вовчок, Куліш, Старицький, Грінченко й інші писали тільки **щоб.** Безумовно, архаїчну форму **чтобы, щоби,** як зайву й місцеву, треба викинути, — вистарчить і однієї **щоб,** що вже стала нормою в східньо-українській літературній мові. Див. „Рідна Мова" 1933 р. ст. 220. 350, 1934 р. ст. 310, „Словник місцевих слів" §60.

2. **Три козаки приїхали, а не: Трьох козаків приїхало.** Мова польська знає синтаксичну безособову форму: Trzech kozaków przyjechało як звичайну форму при чоловічому роді живих осіб, — вона в ній панує. Навпаки, українська літературна мова такої форми зовсім не знає, бо вона їй чужа; по-нашому це буде тільки: **Три козаки приїхали,** рідше: **Три козаки приїхало** (але в жадному разі не: **Трьох козаків приїхало).** У нас панує форма особова, з числівниковим підметом нормальним, цебто в відміннику назовнім, при тому „три козаки" приймається за множину, а присудок нормально узгоджений із ним. Форма: **Три козаки приїхало** рідша, Потебня приймає її за безособову.

Форма: **Три козаки приїхали** панувала вдавнину, панує й тепер у живій східньоукраїнській і літературній мові. Ось трохи прикладів. Усім відоме з Євангелія Луки 18[10]: **Человѣка два внидоста въ церковь,** цебто: два чоловіки (а не: двох чоловіків) увійшли до церкви. У Чубинського, Пісні т. V: Хвалилися три ляшеньки 385, Приїхали до вдовиці три козаки в гості 903. Вісім розбійничків спать полягали 913. Шевченко: Не вертаються три брати 299, А. Свидницький: За ним два дворяни йшли 20. Квітка: П'ять приказчиків їздило II 21. Б. Грінченко, „Під тих. верб": У старого було трое синів 64. Четверо дітей лагодилось спати 80.

Отже завжди пишім: **Три козаки приїхали** (чи: **приїхало),** але не по-польському: Трьох козаків приїхало. Див. „Рідна Мова" 1934 р. ст. 358-3 9, у „Словнику місцевих слів" ст. 142 § 62.

Українська літературна мова потребує конечного устійнення, а при цьому устійненні мусить запанувати величне гасло: **„Для одного народу — одна літературна мова".**

Вересень, 1934.

З товариським привітом
Редакція „Рідна Мова",
Варшава, вул. Стальова 25.

В БЛАКИТНИХ ПРОСТОРАХ.

Все було готове: забили мотори,
Мов буря пропелер гудів,
Злетівши в безкраї небесні простори,
Літак над землею летів.
Все вище і вище в блакить підіймався,
Земля потопала у млі;
І з радости наче в блакиті купався,
Забувши скорботи землі.
А я любувався блакитним простором,
За землю в тих хвилях забув,
Я даль необсяжну охоплював зором
І мов зачарований був.
І чув я, як серце тоді лиш забилось,
Як гір стало видно шпилі,
Що знову я буду, мені жаль зробилось,
На нашій скорботній землі.

П. Т.

„РІДНА МОВА".

Зміст 10-го (22) числа **„Рідної Мови":** І. Огієнко: Сполучення підрядного прикметникового речення з головним (котрий—який—що). Я. Мандюкова: Українська жінка й рідна мова. І. Огієнко: Член в українській мові, історично-порівняльний нарис. „Мовний Порадник" для Редакторів, Видавців і Робітників пера, лист перший (щоб, а не щоби, Три козаки приїхали). В. Грицин: Наша інтеліґенція й рідна мова. І. Огієнко: Шевченкова мова, III. українізми в російських писаннях Шевченка. Я. Марків: Культура нашої буденної мови. В. Безушко: Як пише „УЗЕ" англійські слова по-українському. М. Приймак: Лемківський словничок. Є. Пеленський: Бібліографія укр. мовознавчої бібліографії. Чистота й правильність української мови, відповідь на запитання наших Читачів. Дописи Прихильників рідної мови. Розділ для самоуків і дітей, „Рідне Слово", Початкова Граматика укр. літературної мови. — Адреса „Рідної Мови": **Warszawa, ul. Stalowa** 25 m. 10. Передплата річна 6 зл., піврічна 3 зл., чвертьрічна 1.60 зл.; за границею в Европі 9 зл., в Америці 2 дол. річно. Нові передплатники, коли того бажають, дістають „Рідну Мову" від 1 числа. Річник 1 (без 2 і 3 чисел) 5 зл.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЕМБРІДЖ, ПА. Бр. св. Василія Вел., від. 161, повідомляє всіх своїх членів, що надзвичайний мітінг відбудеться в суботу, 3. листопада, під ч. 314 — 6-та вул. Є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости до річного мітінгу, а ті, що взяли позичку, мають заплатити процент від неї. — М. Радьо, предс.; В. Ясиницький, кас.; А. Підуфалий, секр.

ПОЛЬСЬКИЙ ДОМ ЛЮДОВИ.

В Оріховичах (пов. Перемишль) посвятили Польський Дом Людови. Дім побудували зі складок польської суспільности при значній підмозі самоврядних інституцій перемиського повіту, банків і військовости.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (106).

Copyright, 1932, by Edgar Rice Burroughs Inc. Distributed by United Feature Syndicate, Inc — Rex Maxon — K-106

„Я Тарзан з малп! Я прийшов до вас як до братів, танцювати з вами дум-дум!" — він кричав. Він дав знак тарабанчикам, котрі зараз почали бити в такт до танку. Тоді Ґо-лат здався.

Піднявши вгору свою закрівавлену голову, він крикнув: „Кагода (я здаюся)! Най Тарзан пристане до своїх братів, а Ґо-лат піде з ним танцювати!" І дівчина з гиляки дерева побачила, як дикий чоловік став скакати, вигинатися, тупотіти ногами, як це робили малпи під такт старинної арії дум-дум.

Він ревів і гарчав іще більше по звіринному, як ці звірі. Його гарне лице викривлювалося дикою жорстокістю, як він бився в свої великі груди. Це була дивна сцена. дика, але не без своєї краси.

Такої сцени певно ще ні одна біла людина не бачила. А всетаки це була страшна сцена. Як вона вдивлялася в неї, немовби прикована, почула наглo поза собою шелест скритого руху й оглянулася. Шіта, пантера, відкрила її!